

ÖKOLOGIKUS ÉPÍTÉSZETI UTÓPIÁK

Szántay Zsófi

DLA egyéni kutatás beszámoló 2013 november

Tartalom:

Ökológikus építészeti utópiák 5. félév kutatásának vázlata

1. sz. melléklet: Manifesto - a Marinetti Modell

2. sz. melléklet: az elmúlt 4 félév kutatásának összefoglalója

ÖKOLOGIKUS ÉPÍTÉSZETI UTÓPIÁK 5 VÁZLAT

A jelen vázlat egyrészt kísérlet a négy félév kutatásának rendszerezésére, másrészt idej, 5. félév gyűjtőmunkájának felvázolt tematikája.

0. Dél-amerikai jezsuita redukciók – tudósítás

A történet újraírása a következőkben bevezetni kívánt fogalomrendszer szempontjai szerint. A kutatás origója, az utópia egy komplex és kivételes példája.

150 évig zeneszó szűrődött át a dél-amerikai Gran Chac őserdő levelei között. 1609-ben még csak egy-egy bátortalan dallam a misszionáriusok hangszereiből, az elkövetkező másfél évszázadban azonban mintegy 114 ezer indián indult minden reggel közös szentmisére, aztán énekelve dolgozni a környező földekre. Az első jezsuitákat maga Loyolai szent Ignác küldte Brazíliába az indiánok megsegítésére, s az őslakosok kultúrájából rendkívüli felkészültséget szerző tudós atyák csakhamar bensőséges *emberi kapcsolat* alakítottak ki a bennszülöttekkel a spanyol gyamatokon. Megtanulták a nyelvüket, megismerték a vallásukat, életmódjukat, felfedezték fogékonyságukat a muzsika iránt. Megértve az indián közösségek hagyományos működését, olyan jó helyeket, **eutoposzokat** - s nem **outoposzokat**) hoztak létre, ahol az indiánok közösen már képesek lettek megvédeni magukat a rabszolgakereskedő mamelukok támadásai elől, s a jezsuiták elkezdhették megvalósítani az őskeresztény közösségi ideát, mely a közösségi tulajdonon és munkán, valamint a javak szükségletek szerinti elosztásán alapult. A szociális érzékenységű **társadalmi utópia** ideológiai alapjait Arcosta atya dolgozta ki, a működés elvei sokat merítenek Morus Tamás és Tommaso Campanella **irodalmi utópiáiból**. Az atyák tanítása nyomán az indiánok ügyes kezű mesteremberekké váltak, a hely természeti adottságaira tekintettel - **ökologikus** szemléletben művelték meg földjeiket, tenyésztették állataikat, s helyi anyagokból építették fel első falujukat, San Ignaciót, amelyet később 56 további település követett. Bár egy ideális államforma és életmódmintázat megvalósulásaként tekinthetünk ezekre a városokra, mégsem jelentenek **építészeti utópiát**, hiszen a korabeli univerzális formanyelv, a spanyol barokk határozta meg az épületek arculatát. Az idea és a valóság egy modell-helyzetben történő találkozásának érdekes produktuma az 1640-ben megalakuló katonaság, amelynek sikeres működésében már nem csak az indiánok vettek részt. Eközben azonban Európában bizonyos érdekcsoportok nem nézték jó szemmel a paraguayi keresztényszocialista köztársaság virágzását, amely talán az első tökéletesen működő **alkalmazott utópiaként** történelmi valósággá vált - így az elvesztette a hatalom támogatását, a jezsuitákat kivégezték vagy bebörtönözték, az indián közösségeket tudatos rombolással megszüntették.

150 évig barokk zene szűrődött a dél-amerikai Gran Chac őserdő levelei között - mára csend van azokon a vidékeken, s csak a világörökség részévé vált elhagyott romok jelölik ki a hajdan volt települések helyét. Azonban az ideális, emellett univerzális rend, ami létre hívta egykor a redukciókat, nem tűnt el nyomtalanul. Paraguay lakosságának több, mint 95%-a ma

is azt a kevert indián nyelvet beszéli, amelyet a jezsuita atyák hoztak létre, hogy a különböző törzsek megértsék egymást.

A korunkat meghatározó univerzális rend kibír-e 150 évet? S ha nem, mi marad belőle?

1. Fogalmi apparatus bevezetése: SZÓTÁR

1. a/ Alapfogalmak

UTÓPIA:

- utópizmus/ **outópia**/ disztópia
 - **eutópia**, vízióalkotás, jövőkép
 - irodalmi/ társadalmi/ építészeti/ **alkalmazott utópia** (modell)
- A fentiek a jövő elképzelésének, alakításának eszközei, de lehet-e az utópia
- **eszköz a múlt értelmezésére** (a megvalósulás és nem-megvalósulás tanulságai – értékelés)

nem-utópia: kizárni azokat a fogalmakat, amik nem helyettesíthetők kölcsönösen és rendszeresen az utópia fogalmával:

- ideológia (nem minden ideológia utópizmus!)
- vízió (nem minden vízió eutópia!)
- fiktív (virtuális) hely (nem minden fiktív hely nem-hely!)
- nem megvalósult terv (a megvalósulás hiánya nem kritériuma az utópiának!)

DE: minden építészeti terv alkalmazott utópia.

ÉPÍTÉSZET

A valós térben - adott helyen, adott időben, adott társadalmi közegben, adott kulturális korlátok között – létrehozott anyagi és szellemi totális valóság, amely feltárható

(1) az idea (tervezés, mint jövőre irányuló cselekvés)

(2) a megvalósulás

(3) a használat

(4) az értelmezés felől,

valamint a létrejöttéhez szükséges szereplők egymáshoz és a dolgokhoz való viszonya felől.

ÖKOLÓGIA

Az élőlények környezetükkel való viszonyát vizsgáló tudomány, melléknévként ezen viszony harmonikus volta. Ősképe az élőlények együttélése a természetben. Mivel az építészet az ember környezetének alakító eszköze, kimondva vagy kimondatlanul az építész állást foglal mellette vagy ellene. (vö. esztétika)

1.b/ Segédfogalmak:

a világ / normalitás / természet

fikció / vágy / tett / ideológia (tudomány)

terv / modell / szabály

2. ÚJRAÍRÁS

A jezsuita redukciók kapcsán felvetődő kérdések felbukkannak a 20. század folyamán is.

Cél: Az elmúlt 100 év magyar építészetének értelmezése az utópia eszközrendszerének használatával, a teljesség igénye nélkül.

Kérdés: A 20. századi modern építészet utópia-e?

Eszköz: gyűjtés, majd a példák elemzése, mely visszahat az utópia fogalmának értelmezésére.

A korszak:

- a mai magyar valóságot meghatározó történetek láncolata
- a mához viszonylag közeli, jól vizsgálható időszak
- a magyar társadalom eközben több utópiával került szembe (társadalmi utópiák, építészeti vetülettel), a legdrasztikusabb a **kommunista utópia** (Marx ideológiájának vizsgálata)
- új kérdésselvetések, újra felkapott **szociális érzékenység** is (kollektív utópiák vs. Morus utópiája)
- **a tudományba és a technikába vetett hit** és a 19. század pozitívizmusa
- a modern absztrakt, utópisztikus ideológiája a művészetekben (művészeti utópiák)
- **MANIFESTO** korszak – a művészeti ideológiák kommunikációja: főként technológiába és formába vetett hit - gyenge társadalmi utópia (konkrét példa elemzése: Marinetti - **ld. melléklet** - Az utópia nyelvi jellegzetességei)
- új működési modell keresése a területének 2/3-át elvesztett országban
- a korszak által reakcióként életre hívott ellen-utópiák (személyes utópiák)
- az ökológia szempontrendszer, a '90-es évek **éledő környezettudatossága** (vö. népi mozgalmak)
- a **globalizmus utópiái** – szakaszolható-e az elmúlt 20 év?
- a folyamatok visszahatása, a kurrens irányok múltbeli gyökerei (pl. Rudolf Steiner és az organikusok)

Milyen kérdésselvetés indokolja a válogatást?

a TÁRSADALMI, az ÉPÍTÉSZETI és az ÖKOLOGIKUS UTÓPIÁK keresése

- a megfogalmazott irányelvek és az elkészült mű (valóság-darab) kapcsolata (szöveg és

tér viszonya)

- mely ponton fordul át egy-egy terv ideológiája utópiává? felderíthető-e ez a terv vizsgálata révén, vagy csak idő elteltével a valóság mutatja meg?

A vizsgálat dialektikája:

szövegelemzés ----- épület/tervelemzés ----- működés/használat ----- értelmezés
(építészet def.1) (építészet def.2) (éptészet def.3) (építészet def.4)

Néhány kiragadott példa:

Molnár Farkas: KURI Manifesztum és vidékfejlesztés

1922-ben Újvidéken a Bauhaus magyar és szerb növendékei és a Gropius iroda munkatársai megjelentetik közös manifesztumukat. Szembeszegülés a történelemmel, totális világalakítási szándék jellemzi az avantgarde-aktivista vonulat megnyilatkozását.

1937-ben az ország mezőgazdasági területeinek urbanisztikai átszervezésére tett javaslatot Le Corbusier modelljét és F. L. Wright organikus eszméinek összeolvasztása alapján, melyet az Iparügyi Minisztérium nem fogad el.

Moiret Ödön: Az új élet városa

1926-ban Bécsben állítja ki városutópiájának rajzait. A háború borzalmaitól menekülő Moiret nem fogadta el a szobrászat különválását az építészettől, olyan személyes képzelte világot rajzolt magának, amelynek épületeire tervezte megvalósult szobrait: a fiktív világ így a valóság mankója lesz.

Vágó Péter építésze: a normalitás felé ('50-es évek)

August Perret tanítványaként Vágó írásaiban élénken és meggyőzően kritizálja Le Corbusier ál-funkcionalizmusát. Saját munkáiban a hely fogalmának megértéséből indul ki, elveti az internacionális modellek utánzásra hívó vonulatát. Hogyan válhat helyspecifikussá az ízig-vérig modern formavilágú építészet?

Zalotay Elemér: a Szalagház vita ('60as évek)

A Corbusier és Wright elvein nevelkedett építész Szalagház koncepciója a magyarországi lakás kérdésre kínált vitát kavarázó választ. Írása az Interbuild folyóiratban CorbPlus címmel jelent meg 1962-ben.

A tulipános vita (Pécs Csoport, paksi lakótelep, Csete György)

Az 1975-ben induló vita az építészeti apropó mellett ideológiai kérdéseket feszeget. Különböző művészeti szereplők nyújtotta esszenciája egy utópia valósággal történő konfrontációjának.

Források:

- Magyar Iparművészet (archívum)
- Magyar Építőművészet (archívum)
- Ökotáj
- Tér és forma
- Pamer Nóra: Magyar építészet a két világháború között
- Borbíró Virgil: A magyar építészet története
- Forgó Pál: Új építészet
- Alex Danchev: 100 Artists' manifestos from the futurists to the stuckists

Manifesto

1848 Marx és Engels: Kommunista manifesto

1909 F.T. Marinetti: The Futurist Manifesto

hatások: - F. Nietzsche, W. Whitman, Émile Zola, H. Bergson, Georges Sorel, S. Mallarmé ...

"To manifesto is to perform" - futurista performanszok

"Marinetti modell" - műfajjá válik

(Apollinaire: merde a/ rose a _ marinetti elvek alapján)

- nem általános
- nem ismételt
- nem levezethető mások szövegeiből
- nem dicsér egy művészt a saját kifejezéseivel
- intenzív
- feszes
- valamivel szemben definiálja önmagát
- gyakran egyszerű ellentét állítása
- jellemző strófák: Éljen ..! Le a ..-tal!
- lényegre törő, egyértelmű
- szofisztikált
- sajátos nyelvezet (words in freedom)
- tipográfiai forradalom
- melléknevek kizárása
- új betűzési és szintaxis szabályok
- modernista versek, képversek rokonai
- szójátékok mellett tartalmi játékosság (a művészek írnak :))
- azonnal követel (világnézet és program) ld. Charles Jencks: The volcano and the tablet
- a cél: a művészet és az élet összekapcsolása
- forradalom: cél és eszköz
- manifesto obligato (összekapcsolódás a kommunista forradalommal - gyenge művészet és sok szövegelés)

F.T. Marinetti: The Foundation and Manifesto of Futurism (1909)

Elemzési szempontok:

- körülmények és nézőpontok (filmek mintájára) utópia-e, kellene egy munkaközi definíció!

1. HÁTTÉR

1.1. A kor (1909)

A világban:

Technika, tudomány

- Orville Wright rekordja: egy és egy negyed órát tölt repülő gépezetével a levegőben
- Louis Bleriot átrepül a La-Manche csatorna felett
- Japán és Kína mandzsúriai vasútvonalra szerződik
- A Gotthard vasúti alagút használata a németek, olaszok, svájciak számára
- Robert Peary amerikai sarkkutató eléri az Északi-sarkot
- Ernest Shackleton megtalálja a mágneses déli-sarkot
- Hans Geiger német fizikus feltalálja a róla elnevezett radioaktivitás-mérőt
- Hermann Minkowski német matematikus és fizikus kidolgozza a speciális relativitáselmélet matematikai alapjait
- Leo Baekeland felfedezi a bakelitet
- Einar Dersau első rövid-hullámú rádióadója
- az USA megvásárolja a Wright Military Flyert az első harci repülőgépet
- Paul Ehrlich és Szahacsiro Hata felfedezi a vérbaj gyógyszerét

Társadalom, politika

- Amerikában nemzeti nőnap
- Nők is beiratkozhatnak a német egyetemekre
- barcelonai munkáslázadás (tragic week)
- a japán miniszterelnököt és a koreai államtitkárt koreai nacionalista merénylő lövi le
- José Santos Zeleya 500 nikaraguai felkelőt végeztet ki - az USA két hadihajót küld válaszként
- megalakul az angol-perzsa olajtársaság, a BP elődje
- A franciák lemondják a Comore-szigeteki Szalima Masamba mohéli királynőt, és a Comore-szigetek francia gyarmati uralom alá kerül.
- Spanyolország háborúja Marokkó ellen
- Columbia elismeri Panama függetlenségét
- Az USA csapatai elhagyják Kuba területét (az 1898-es amerikai-spanyol háború eredménye)
- A franciák elfoglalják a közép-afrikai Ouaddai Királyság fővárosát
- Tel-Aviv megalapítása
- Jean d'Arcot boldoggá avatják Rómában
- az ottomán törökök 15-30 000 örmény keresztényt mészárolnak le
- Megjelenik az occidental nyelv első tervezete
- A londoni Palace varietében levetítették az első színes hatású filmet.
- New Yorkban először mutatnak be színes filmet. Kinemacolorral készítették.
- Az orosz balett bemutatkozása a nyugati világban, párizsi előadás
- Peter Behrens festő és építész berlini AEG Turbinacsarnok

Művészet, festészet

“azt fessük, amit látunk” vagy amit tudunk problémaköre

Az impresszionisták nyomdokaiba lépett festőnemzedék a teljes nyugati tradíció tagadásába kezdett

Art Nouveau: a japán nyomatok világához nyúl vissza

Az expresszionisták ezzel párhuzamosan a primitív művészet irányába is nyitnak, törzsi maszkok tanulmányozása. Szemben az európai művészet két alapvető eszméjével (**“Az ideális szépség” és a “természethű ábrázolás”**) **alapvető értékeik a erős expresszivitás, a tiszta struktúrák és a határozott egyszerű technikák.** A három nagy lázadótól, Van Goghtól, Cézannétól, Gauguintól merítenek.

A karikatúra expresszionista hatása érződik a műveken, a rendes kép megváltoztatása, **torzítása.** “Eltúlzom a haj szőkeségét, narancs, króm és citromsárga színeket használok, a fej mögé pedig nem a közönséges falat fogom festeni, hanem a Végtelent. A legintenzívebb, leggazdagabb kéket fogom festeni, amir képes a palettém.” (Van Gogh levele)

Edvard Munch: A kiállítás (kiáltó táj, ijedség ábrázolása)

Elszakadás a szépségtől: az emberi szenvedés, nyomor, erőszak, szenvedély felé fordulnak az expresszionisták, kerülnek az idealizáltat, kellemest, választékosat.

Ernst Barlach szobrász Könyörüljetek c. szobra

Oscar Kokoschka osztrák festő nyomort ábrázoló festményei .

Ezen előzmények szerint **nem a természet másolása a fontos, hanem az érzelmek kifejezése a színek és a vonalak megválasztásával.** Ezen a nyomon továbbindulva egy olyan művészet bontakozik ki, ahol teljesen háttérbe szorul a téma, kizárólag a tónusok és formák ereje dominál. Ahogyan a zene jól boldogul a szavak mankója nélkül, egy tiszta vizuális muzsika megalkotása lesz a cél. (I. Whistler zenéből kölcsönzött című festményei)

A münchenben élő orosz **Vaszilij Kandinszkij** misztikus festő elsőként vette a bátorságot színezeti kísérletekre. Szembe helyezkedik a haladás és a tudomány eszméivel, bensőséges tiszta művészettől várja a világ megújulását. (A szellemiről a művészetben) Innen kezdődik az absztrakt művészet története.

Párizs, kubizmus:

előzmény: a zűrzavaros impresszionista pillanatképekkel szemben ellenérzés, igény a szilárdabb struktúrákra, ebből sarjadt az art nouveau művészeinek dekoratív egyszerűsége, ez termékenyítette meg Seurat és Cézanne munkásságát. Kieleződő kérdéssé válik a **síkminták és a plaszticitás konfliktusa.** Toulouse-Lautrec plakátjai és Beardsley illusztrációi 2d-sek, kizárják a teret a képekből. A mélység érzékeltetése más eszközökkel - Ferdinand Hodler tájképeinek plakátszerű letisztultsága, vagy Pierre Bonnard gobelinszerű képei. A kísérletek hatására elhanyagolódik a perspektíva, Van Gogh és Gauguin felértékelődik. Egyre közvetlenebb és erőteljesebb formák, színsémák jelennek meg, intenzív színek, “barbár” harmóniák jellemzik a képeket: 1905 Les Fauves (a Vadak) tárlata Párizsban. Henri Matisse az egyik kiemelkedő alak, Bonnard vonalán továbbhaladva dekoratív mintává alakítja a képeit.

Pablo Picasso (1881-1973) a legerősebb Cézanne hatás. Kezdetben expresszionista festmények Párizsban (nyomorgók, koldusok), az arcok és tárgyak felépítése egyszerű elemekből, de másként mint a többiek. A mélység keresése a leegyszerűsített képekben visszavezeti Cézannehoz: a természet visszavezetése gömb, kúp, hengerformákhoz. Elszakadás a valóságtól, **másolás helyett konstruálás,** egyiptomi művészettel kapcsolat: egy-egy tárgyat annak legjellemzőbb nézetével ábrázolni (pl. Hegedű csendélet) A játék lényege, hogy a szemlélő a 2d-s részletekből összeállítja az ismert tárgy térbeli képét.

A háttér: míg régen a művészet kiindulása egy-egy téma volt (megbízások), később eladható saját választású témák. Néhány művész a fények (pl. az impresszionisták), színek, formák tanulmányozásába kezd. Cézanne csendéletei kérdésekre keresi a választ, ahogyan az őt követő kubisták is. A

témakeresésnél a formateremtés válik sokkal fontosabbá. Paul Kleere is nagy hatással van a kubizmus, egy Bauhausban elhangzott előadásban kifejti hogyan kezdte egymáshoz hasonlítani a vonalakat, hogy megkeresse az ideális kompozíciót. Gondolataiba különböző képmások foszlányai kerültek, s ezeket kiegészítve bontakozik ki a kép. Ez a módszer szerinte **“hívebb a természethez”**, mint bármilyen más formai utánpótlás. Lyonel Feininger amerikai festő a kubista párizsi művészek hatására a áttűnő háromszögek segítségével ábrázolja a síkban a teret. Alberto Giacometti hasonló vonal a szobrászatban, lemezből hajlított emberi fejeivel. Hogyan lehet minél kevésbé nómegváltoztatni az anyagot, hogy a szobor érzetét átadja?

Kialakulóban az absztrakt festészet: **míg Kandinszkij kérdése az volt, hogy a festészet válhat egyenértékűvé a zenével, addig Piet Mondrian (Kandinszkijhez és Kleehez hasonlóan misztikus figura) az a struktúrákat keresi a festészetben: válhat-e a festészet olyan konstruktív művészetté, mint az építészet?** Tiszta, fegyelmezett művészet a célja, amely a világegyetem objektív törvényszerűségeit tükrözi. Ehhez hasonló indíttatású a világegyetem matematikai törvényeit megcsodáló Alexander Calder szobrászata, aki viszont a világ állandó mozgását ragadta meg kinetikus szobraiban.

Magyarországon:

Technika, tudomány:

- Rákos-mezőn felszállt és repült az első magyar gyártmányú repülőgép, a Libella. Adorján János tervezte és vezette.
- Az osztrák-magyar monarchia anektálja Bosznia-Hercegovinát (Wekerle Sándor a miniszterelnök)

Zene:

- Bartók Béla megírja az I. vonósnagyest, bemutatják a Rapszódia zongorára és zenekarra művet és a II. szvitet.

Irodalom:

- Babits Levelek Iris koszorújából gyűjteményes kötete
- Móricz Zsigmond Hét krajcár c- novellája
- Molnár Ferenc Liliom c. színműve
- Ady Endre megírja a Föl-földobott kő c. verset
- A Nyolcak megalakulása ((1909-1918) a legjelentősebb magyar avantgárd művészcsoport a 20. század elején. A Nyolcak művészetére a századelő avantgárd képzőművészeti irányzatai hatottak, elsősorban a fauves, a posztimpreszionizmus, Paul Cézanne festészet, kisebb mértékben az expresszionizmus és a kubizmus valamint a szecesszió. A századelőn forradalmi művészcsoporthoz számítottak. Az új korszak új kifejezési formájának keresői voltak. Tevékenységük ékes bizonyítéka, hogy a századelő magyar művészet az európai művészetbe integrálódott.)
- Munkácsy művei vége a leíró festészet helyett expresszív irányba mozdul el, legjelentősebb tanítványa Tornyai János
- Koszta József harsogó vörös szíkontrasztokra épülő festészet (nagybányai iskolával kapcsolatban)
- A Nyugat indulása (1908-41)

- Megalakul a Magyar Kinematográfusok Szövetsége

Építészet:

- Ünnepelesen felavatják a budapesti József Műegyetem épületeit

Szecesszió kezdetei (historizmus)

- Giergl Kálmán, Korb Flóris: Zeneakadémia

- Quittner Zsigmond: Gresham palota

- Magyar Ede: Reök-palota

- Lechner nem a szerkezeti újítás (purizmus, funkcionalizmus) terén akar újítani, hanem a stílus terén: magyar stílus (Feszli Frigyes nyomában), a vaskonstrukciók párosítása a "magyar díszítő styl"-lel

20. század első fele: a népi építészet felé fordulás (Alföld: Kertész K. Róbert, Sváb Gyula, Erdély: Medgyaszay István, Kós Károly, Thoroczkai Wigand Ede)

- modern felé fordulás:

Medgyaszay István (bécsi Mesteriskola, Berlin) a vasbeton újszerű használata, 1908 veszprémi színház, rárosmulyadi templom, majd a lényegében modern szintetizáló főmű a Dorottya utcai bérház

Lajta Béla (A. Messel és R.N. Shaw tanítványa - angol szecesszió hatásai) kezdetben még lechneri hatás, majd 1911-12 Rózsavölgyi-ház, 1912 Erzsébetvárosi Bank síkban való gondolkodás, eklektikus díszítés elvetése, funkcionalizmus

Képzőművészeti előzmények:

Posztimpresszionizmus, szimbolizmus: Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar, Gulácsy Lajos, Vaszary János, Beck Ö. Fülöp szobrász, a gödöllői művésztelep alapítói

(A nagybányai festők még egy korábbi fázis művészei a posztimpresszionizmus kevésbé érinti meg őket (bár Ferenczy késői művein erősen érezhető)

Rippl a francia Nabis csoport tagja Párizsban posztimpresszionizmus, szecesszió, art nouveau

Vaszary csak kacérkodik a szimbolizmussal, az esztétika és a látvány szépség izgatja, csak a konvencionistává vált szimbolista témák izgatták.

Csontváry egészen más egyéniség, az emberi létezés nagy kérdései izgatták, elhivatott személyiség, a teljesség, az idea utáni vágy, a magány kifejezése (Magányos Cédrus Libanonban). Úgy érezte művészete mágikus hatalom ami a magyar kultúra létjogosultságát törvényesíti. A reneszánsz klasszikusokkal vetekedő monumentalis stílus keresése az utolsó művekben (Mária kútja názáretben, Tengerparti sétalovaglás)

Gulácsy Lajos: az angol szimbolizmushoz kerül közel, preraffaelita látásmód, Naxonxipán. Szuperérzékenysége révén megsejti mindazt az elidegenedést, borzalmat, amit a 20. század nagy vízionáriusai kifejeznek. Látomás, költői metafora a képzőművészetben, sok barátja a Nyolcak között. Szürrealizmus felé húz Az ópiumszívó álma. Leginkább szimbolista, ami főként szemlélet és nem pontosan körvonalazható formavilág.

A gödöllői művészek: Kós Károly népi szecessziós vonalával analóg, Erdély a tiszta forrás. A művészetpolitika felkapja őket, képzőművészet és iparművészet között nem tesznek különbséget sokat dolgoznak.

A tizes évek változása - az avantgard felé: Bartók már Allegro barbarot komponál, megnyitja a modern hangzás kapuit. Már a nagybányaiak soraiban a "neósok" csoportja (Czóbel Béla, Ziffer Sándor, Perlrott-Csaba Vilmos Matissera és Fauves-okra figyelnek fel)

A *Nyolcak* 1909-ben alakulnak meg: Berény Róbert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan, Tihanyi Lajos festők. Vendégképpen csatlakozott hozzájuk két szobrász, Fémés Beck Vilmos és Vedres Márk, valamint Lesznai Anna író, grafikus és iparművész. Figyelemmel kísérte munkásságukat és írt róluk Bölöni György. "A természet hívői vagyunk. Nem az iskolák látásával másoljuk. Értelmelemmel merítünk belőle." Racionális művészet: szerkesztés, komponálás. Romantikus, expresszív alkotások jellemzik, de távol a népies szecessziótól, a város művészei voltak, nagyvárosi radikális értelmiségiek. Azt akarták elérni, amit Ady a költészetben. A "forradalomba rohanó kor gyermekei" új formáért vívott harc számukra összefonódik az új világtérképezéssel, a társadalmi-ideológiai változás keresése. (I. Lukács György Az utak elváltak előadás: az avantgard a rend művészete...)

Erős Cézanne hatás a tagjain.

Körülbelül 1912-ig tartott a mozgalmuk, utánuk az "aktivisták" következtek.

1.2. Marinetti és manifesto keletkezése

Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944)

Filozófus, novellista, költő, propagandista, politikus

Egyiptomi születésű, nagy hatással van rá Emil Zola. Egyiptomban, majd Párizsban tanul a Sorbonnon, itt szerez jogász diplomát. A manifesto megírása után mindent megtesz annak népszerűsítésére, a mozgalomhoz elsőként Umberto Boccioni, Carlo Carrà, Luigi Russolo és Aldo Palazzeschi csatlakozik, együtt rendezik a Futurista Esteket a színházakban. Több drámát és színművet is ír, ezek nem túl sikeresek, s fasiszta, ateista nézetei miatt is ellentmondásos figura.

A futurista manifesto az 1848-as Kommunista Manifesto átértelmezéseként a művészeti manifesto műfaj első, műfajalkotó darabja. Csak a futuristák a következő néhány évben mintegy 50 manifestot adtak ki, s az ezt követő 20 évben a klasszikus mozgalmak sorra megfogalmazzák manifestoikat (dadaisták, szürrealisták, puristák stb.) Marinetti szövege mindben kicsit tovább él.

1909 február 20-án az *Le Figaro* borítóján. Franciáról angolra, németre, spanyolra, oroszra, csehre és még több más nyelvre is lefordították. Az olasz változat 1909 február-március idején jelent meg a milanoi *Poesia* lapban. Nem sokkal később maga Marinetti mondta el az Alfieri Színházban, és később több más olasz színházban kinyilatkoztatták - ez is a terjesztés modelljének részévé vált.

2. A KORPUSZ

2.1. tartalmi összefoglalás

(szintagmatikus: szakaszok, rövidített (Propp))

paradigmatikus: csoportosított, átértékelt szakaszokól létrejövő minták (Propp))

1. szakasz - a manifesto előzményei

situation d'énonciation definálása

- irodalmi, novellisztikus írás

Idő: az éjszaka (Baudlair, Verlain, Rimbaud)

Lelkiállapot: a logika határain túl, örület, magány

Helyszín: A/ statikus (az írás)

1. a mecset (a kiindulás helye, vastag keleti szőnyegek)

2. a csillagok alatt, azokkal harcolva (az ég felé törve)

3. a város (a falak, a vonatok, az emeletes villamosok, a fények és zajok)

4. a Po folyó (ami leviszi a villamosokat a tengerig)

csend, majd az autók motorjának robaja

B/ dinamikus (az utazás)

1. rövid lelkesítés (mitoszok és misztikus ideálok hátrahagyása, fény legyen a sötétben, szülessenek meg az angyalok, virradjon fel a Föld első hajnala!rázzuk meg a létezés kapuit, hogy próbára tegyük a sarokvasait és zárait) pseudomitikus utalás ld. Alberti

2. átváltozás a kormány mögött (Az illat, semmi más csak az illat! Csak ennyi kell az állatnak!, a Halál érintése a kanyarokban, az Abszurd megközelítése)

3. a baleset (a biciklisek hülye bizonytalansága, a landolás a csatornában, az öröm vörös-csipős kardja, a halászok)

“Így, arcomon a gyári mocsokkal - fém-pelyhek, bő verejték, sápadtkék pernye finom keverékével - beborítva, csupa zúzódás karjaimon kötéssel, mégis rettenthetetlenül lediktáltam leghőbb vágyainkat, minden embernek a Földön, aki valóban él:

2. szakasz: A FUTURISTA MANIFESTO

no.	cél	vs.	nyelvi frázis	felvetés
1	énekelni a veszély szeretetéről, az energia és a nemtörődomség mindennapi használatáról		we want	fenntarthatóság, energia // művészet a mindennapokban
2	bátorság, arcátlanság, lázadás a költészetünkben		will be essential	forradalom vs. ellenforradalom
3	agresszív cselekvés, nyugtalan éberség, az életet duplán, pofon, ütő ököl dicsőítése	az irodalom eddigi kontemplatív csöndje, elragadtatás, álmodozás	up to now ... has extolled // we intend to	szembeállítás (l. Apollinaire merde a, rose a) a művészet (irodalom) szerepe
4	a sebesség új szépsége	a Szárnyas Szamothrakéi Niké szobor	we believe more beautiful (benzin lehetővé kigyók)	új esztétika!! credo
5	a kormánykerék mögött ülő ember dicsérete aki a Földet keresztberöpi		we wish to sing	emberkép!
6	a költő mindent tegyen meg az ősi elemek lázas szenvedélyének növelésére		will have to do all	emberkép (a költő feladatai)

7	nincs más szépség csak a küzdelem szépsége mestermű nem lehet semmi az agresszió jele nélkül a költészet az ismeretlen erőinek megrohmozása, az emberiség lába elé kényszerítése		<i>there is no longer can never be must be</i>	esztétika új művészet jellege leigázás (ökológia - természet vs. ember)
8	a korok legtávolabbi csúcán a Lehetetlen kapuit összezúzni "Time and Space died yesterday" Már az Abszolút birodalmában élünk, hiszen megalkottuk a végtelen, mindenhol jelenlevő sebességet.		<i>why should we...? we are already living</i>	a kor
9	a háború, a militarizmus, a patriotizmus, libertarianizmus, a nő megvetése		<i>we wish to</i>	értékrend, ideológia
10	lerombolni	mindenfajta múzeumok, könyvtárak, akadémiák moralizmus, feminizmus, minden öncélú gyávaság	<i>we wish to</i>	a múlt megsemmisítése
11	a munka, az élvezet vagy a forradalom alatt felnövekedett sokaságról énekelni a forradalom sokszínű, sok-hangú tetőzése a modern fővárosokban a fegyverraktárak és hajógyárak élő lüktetéséről, erőszakos elektromos holdjaiktól megvilágítva a pályaudvarokról, a felhőkről füstcsíkokon lógó gyárakról, folyókat átlépő hidakról, rettenthetetlen gőzhajókról, melyek felszipantják a látóhatárt széles mellkasú vonatok fürge repülőgépek, propellereik	(<i>hasonlatok (klasszikus szépség)</i> - hold - <i>mohón zabáló füstokádó kígyók</i> - <i>óriás tornászok</i> - <i>csillogó kések</i> - <i>óriás acél-lovak csövektől megzabolázva</i> - <i>csapkodó zászló a szélben</i> - <i>izgatott tömeg tapsa</i>)	<i>we shall</i>	a modern város elemei a klasszikus szépségsméretre utaló hasonlatok és metaforák (két értékrend ütközése, ellentmondás?)

3. szakasz: megerősítés, indoklás, személyesség

A/ Itália példája

-megszabadítani a professzoroktól, archeológusoktól, idegenvezetőktől, történészekről / régiségkereskedőktől

- múzeum temető hasonlat és kifejtése

- éves zárandókat, de ne mindennapos legyen! az energiák átfordítása a teremtésbe

- a múlt felé forduló művészek számára a jövő zárt könyv

- az erőteljes, fiatal futuristák semmit sem akarnak kezdeni a múlttal

- gyűjtsuk fel, vagy áraszuk el a múzeumokat

- 30 éves ma közöttünk a legidősebb, **JÖVŐ**: 40 évesen már a 10 évvel fiatalabbak veszik át a helyeket

- Vízió a jövőről: ők akarnak minket eltüntetni majd akkor, megölni

- erős, egészséges Igazságtalanság fog villogni a szemükben: *S valóban, a művészet nem más mint erőszak, kegyetlenség és igazságtalanság. (??)*

- 30 éves ma közöttünk a legidősebb, **JELEN**: s már ezer örökséget pazaroltunk el: erő, szeretet, merészség, okosság, és csupasz akaraterő örökségét. A szívünk nem ismer fáradtságot, hiszen tűz, gyűlölet és sebesség táplálja.

- *Megszólítás*, direkt kérdés: Ez meglep téged? Elég logikus, azt gondolom, hiszen arra sem emlékszel, hogy éltél! (vs. Harcosok klubja)

Magasan a világ tetején állva ismét összecsapásra hívjuk a csillagokat!

- Van ellenvetésed? Ismerjük, tudjuk, hiszen éles intelligenciánk révén elődeinken túlmutatunk. (-kendőzetlen önteltség) Robert Pearl elé

- Átkozott legyen mind, akit hirhedt szavaink ismétlésén kapunk!

Magasan a világ tetején állva ismét kihívjuk a csillagokat!

(ismétléssel az ismétlés ellen - teljhatalom kimutatása)

2.2. Fogalmazási, nyelvi jellegzetességek

A/ nyelvi-tartalmi (Molnár Tamás)

- elveti valóságához igazodó kifejezéseket, fura nyelvezet

(szürreális elemek, képek, képzettársítások)

- vallási fogalomrendszertől megszabadulni

(itt inkább klasszikus)

- „azonosulni mindenkivel” gondolkodás: pongyola kifejezésmód, zavaros fogalmak, irracionalitás és érzelmek túlhangsúlyozása.

- Furcsa kevert nyelvezet: tudományos és szentimentális egyszerre. Az utópista szocialisták – szemben Marxsal biztosak voltak abban, hogy az ideális állapotokhoz az érzelmek kibontakozása is hozzátartozik. pl. a saint-simonisták jóslata, h a föld egyetlen nép birtokában, akiket az ipar, a tudomány és a gyöngédség forraszt össze.

(Itáliai helyzet áttekintése mint racionális érvelés kezdete, vége szakad, érzelmi alapú rombolás képei, düh, igazságtalanság, agresszió megnyilvánulása, érzelmek túltöltöttségének hangsúlyozása.

A három szakasz kissé szervesen kapcsolata. Mintha három irányból közelítenénk meg ugyanazt, kényszer, hogy minél jobban körüljárjuk, mindenkit meggyőzzünk/zavarba ejtsünk?)

- Saint-Simon, Comte, Bakunyin, Proudhon sok tekintetben épp olyan jó tollú realista író, mint

kortársaik, csak megpendül bennük néha egy húr és átváltanak szentimentális nyelvezetre.
(*Jó írás szerintem, a korszak irodalmába illeszkedő, túlfűtött, szenvedélyes, szabad nyelvezetű.*)

- Keveréknyelv jellemzi az utópiát : középkori szerzetesek, 19.sz-i szocialisták, 20.sz-i utópistákra is jellemző.

01. az egyetemes szeretet, a szép nemes voltának dicsérete (**feltételes mód**)

02. rájönnek, hogy a szeretet csak akkor működik, ha szabályozzák (**felszólító mód**)

(*Itt inkább kijelentő mód, jövő-, folyamatos jelenidő a bizonyosság folyamatos érzékeltetésére. Akaratot kifejező igék, a szándék tudatos bemutatása.*)

B/ Choay alapján

- **sit. d'énonciation:** az 1. szakasz magyarázza, a közlés helyzetének kialakulása, az elbeszélő kiléte, a baleset, a mocskok és a sebek, az örülethez közeli katartikus lelkiállapot, melyben a szöveget **lediktálja**, s az elhangzik.

- **sit. d'énoncé:** egyfajta időtlen, mindenkire, mindenütt érvényes kinyilatkoztatás, mely az egyetemes művészet átértelmezését, megújítását célozza. Igazságok, elvek, szabályok gyűjteménye. A 3. szakasz magyarázza meg még erőteljesebben, az itáliai helyzet vázolója révén. Mindkét szakasz a középő, fő részért, a pontokba szedett manifestoért van.

- discours/pseudo discours/ histoire:

1. szakasz: (pseudo- vagy inkább fél-) **discours**, érezhető a beszélő jelenléte, bár elbeszélés a különleges éjszaka történetének átadása, de főszereplője maga az elbeszélő, így személyes, sok az E/1, a történetek sehol nem tévoldnak el az ő alakjától. Főként múlt idő, kijelentő mód, s nem jelen, ám minden a jelent definiáló (az olvasó által jelenleg olvasott) szöveg keletkezését teszi világossá. Így az olvasót direkt módon összeköti az elbeszélővel, önmagával.

2. szakasz: igazi **discours**, a T/1 E/1-nek felel meg, tisztán az elbeszélő és köre gondolatainak, elveinek átadása. A leírt cselekmények csak általuk, rajtuk keresztül értelmezhető. Ezt az enunciatív eszközök, a személyes névmások használata teszi bonyolultabbá.

- shifterek: azon kifejezések, amelyek összekötik a sit d'é és a sit. d'É-t.

1. szakasz: tartalmilag válik kapoccsá a két sit. között. Nem tudunk kiemelni külön szavakat, az egész szöveg számítható annak.

2. szakasz: 2/ will, 3/ "up to now" 6/ "will have to do" 8/ "we are already living"

3. szakasz: "It is from Italy that we hurl..." "**Olaszországból** repítjük világgá a felforgató és gyűjtogató erőszakosságnak **ezt a kiáltványát**, mellyel **ma** megalapítjuk a *Futurizmust*, mert meg akarjuk szabadítani ezt az országot a professzorok, régészek, idegenvezetők és antikváriusok bűzös rákfénjétől..." "A legidősebb közülünk 30 éves (most) ..."

- enunciatív eszközök (operátorok): én/te/ő

én: a teoretikus, a művész, a futurista, az alapító, a próféta

mi: a futuristák - ám burkoltan az olvasó is. A mi érdekes személyes névmás egy szövegben: direkt módon részévé válik az olvasó is annak a csoportnak, amelyet a névmás jelöl. Míg az 'én' használata kirekesztő, hiszen kimondásával egy vezető, felsőbbrendű személy jelenléte, cselekvése érzékelhető, addig a 'mi' befogadó névmása az azonosulást előlegezi meg, ami az egész mű célja.

ők: a maradiak, az akadémikusok, az archeológusok, a könyvtárosok és múzeológusok, az utánzó

művészek. A szembenállók, megvetendők, eltévelyített csoport. Akik kontrasztjában definiálhatóvá válik a 'mi'.

te: a 3. szakaszban, támadó jelleggel. A kritikus olvasó móresre tanítása, zavarba ejtése (- ismerem a gondolataidat, hiszen magasabbrendű vagyok nálad) az 'én' eltévelyítése a 'te' révén. A pofon, ami után kimondatlanul jószágon befogadja a kritikát többé ki nem ejtő, önmaga néma megváltoztatására ítélte, a maga ereje által megerősödött új követőt.

(ő és ti nem szignifikáns a korpuszban)

- operátorok keresése: logikai operátorok

axiomák: bizonyítás nélkül elfogadott alapigazságok.

A 11 pont gyakorlatilag 11 axioma.

1/ A költészet tárgya, **témája** 1: Noi vogliamo cantare l'amor del pericolo, l'abitudine all'energia e alla temerità. A veszély szeretetét, az erőre és merészségre való törekvést akarjuk megénekelni.

(vs. Arma virumque cano ... - az akarat kifejezése)

2/ A költészet **alapvető elemei** (bátorság, vakmerőség, lázadás triád)

3/ A költői dicséret tárgya 1: a kihívó mozgás, a lázas álmatlanság, a futólépés, a halálugrás, a pofon és az ökölcsapás

4/ Új **esztétika** (a sebesség)

5/ Az általános **emberkép** definiálása - az ideális ember

6/ Az ideális **költő emberképe** (identitás)

7/ Új esztétika 2: a küzdelem szépsége (... heves támadást ismeretlen erők ellen, hogy azután az ember előtt megadásra lehessen kényszeríteni őket. - az ember totális uralkodása a világ és a természet felett vs. eretnesség)

8/ A világ **újrateemtése** 1: Tegnap meghalt az Idő és a Tér. Már a teljességben élünk, miután megteremtettük az örök, mindenütt jelenlevő sebességet.

9/ A költői dicséret tárgya 2: a háború eszközeinek dicsérete

10/ A világ **újrateemtése** 2: Az akadémia rombolása, a felhalmozott tudás elvetése

11/ A költészet tárgya 2:

a/ emberkép: a *felkavart* embertömegek, a forradalmak (l. Molnár Tamás) a modern *nagyvárosokban* (az ideális élettér)

b/ a technikai vívmányok emberarcú, megszemélyesített ábrázolásai: gyárak, műhelyek, hidak, gőzhajók, vonat, repülő

a tömeg: összefonódik a futuristák értékrendjével

- mítosz: meta-mitikus operátor

1. szakasz: áldozat, ön-feláldozás, a megistenülés keresése, a természetfeletti érintése a költői eszközökkel. DE: "... végre magunk mögött hagytuk a mítoszokat és a misztikus ideálokat! Ezekben a pillanatokban egy Kentaur születésének leszünk tanúi és hamarosan az első Angyalok felrebbenését fogjuk látni. Az élet kapuit kell megráznunk ...". Mítosszal a mítosz ellen: totális önellentmondás.

2. credo: hitvallás, ezáltal szakrális tartalom - 11 parancsolat, kinyilatkoztatás (11. pontban mitikus alakokká lényegülnek át a gépek - gépmitológia)

3. szakasz zárása: "mi vagyunk őkünk összefoglalása és meghosszabbítása" - kiválasztottak köre, az új hős-generáció - megistenülés

- diagramos szerkezet

C/ Szimulációelmélet mint modell kereteibe illesztve

- PROP:

- fikció-igazság típusok

2/ Sant'Elia

"the decorative value of Futurist architecture depends solely on the use and original arrangement of raw or bare or violently colored materials"

3/ Amédée Ozenfant és Charles Édouard Jeanneret (Le Corbusier): Purism (1918)

- közös kiállítás előtt jelenik meg röviddel (Párizs: Galerie Thomas Apres le cubism)
- egy hosszabb esszé a Le Purisme a L'Esprit Nouveau-ban (közös multimédia folyóiratukban (Paul Dermée költővel közösen))
- A purizmus egyfajta válasz a kubizmusra és a világháborúra, mindkettő hátrahagyása.
- összekapcsolódik a festészet és az építészet. a belsőépítészet és az ipari design, valamint a várostervezés
- A purizmus kiállt a tradicionalizmus, sőt még a klasszicizmus mellett is, ahogy kiemelt hangsúlyt helyez a tiszta vonalakra, a letisztultságra, a vizuális tisztaságra és egyszerűsítésre (purification) - emellett felhasználta az új technológiákat, új anyagokat és gép-esztétikát. Talán a puristák mindkét utat akarták.
- 1920-25 között tetőzött, Ozenfant, Jeanneret és az egykori kubista Fernand Léger munkája alapján. Tetőpontja talán az 1925-ös párizsi vilákiállítás Esprit Nouveau pavilon volt.
- Apollinaire: L'Esprit Nouveau et les poètes előadása alapján a L'Esprit Nouveau újságot közösen adják ki, majd a Villa la Roche-on összevesznek (hogyan lehet képet tenni a falra)

Ozenfant

- francia festő, nagy hazafi
- a L'Elan alapítója (az igazi francia mentalitás)
- a purizmus fogalom atyja, a lap utolsó, 10. számában még azt írja: a kubizmus a purizmus egy mozgalma
- Ingres, Cézanne és Seurat nyomdokaiban
- később a purizmust magasabb szintre emelik, a kubizmus a 'romantikus ornamentális' címkét kapja

“A PURIZMUSNAK NEM CÉLJA, HOGY TUDOMÁNYOS MŰVÉSZET LEGYEN, MERT NEM LENNE ÉRTELME.

Úgy tartja, hogy a kubizmus függetlenül attól, hogy mit mondanak róla dekoratív művészet marad, romantikus ornamentális.

Van egy művészeti hierarchia: a dekoratív művészet alul, az emberi alak legfelül.

A festmény értéke a plasztikus elemek belső minőségéből ered, s nem ezek reprezentációs vagy narratív erejéből.

A PURIZMUS nem variációkat fejez ki, hanem a variálhatatlant. A munka nem lehet esetleges, kivételes, impresszionisztikus, inorganikus, vitatott, festőies, ám ezzel szemben általános, statikus, az állandó kifejezője.

A PURIZMUS tisztán akar fogalmazni, s hitelesen, precízen, felesleg nélkül akar eljárni, elfordul a bonyolult koncepcióktól, a sommás, kusza cselekvéstől. A komoly művészet a koncepció igaz értéke érdekében fel kell számolja az összes megtévesztő technikát.

A művészet mindennek előtt a koncepció kérdése.

A technika csak egy eszköz, ami hűen kiszolgálja a koncepciót.

A purizmus féli a bizarrt és az "eredetit". Olyan tiszta elemeket keres, amelyekkel újrakonstruálhatóak a

rendezett festmények, mintha csak a természet maga készítette volna.

A kivitelezés nem hatékonyan biztosnak kell lennie, nehogy veszélyeztesse a koncepciót.

A purizmus szerint a visszatérés a természethez nem a természet másolásához való visszatéréssel egyenlő.

Bármiféle torzítást csak akkor enged meg, ha azt valami állandó (konstans) keresése igazolja.

Mindenfajta szabadság a művészet sajátja, kivéve ami nem tiszta.”

4/ Le Corbusier: Vers une Architecture (1923)

- a könyv eredeti címe Építészet és Forradalom, a L'Esprit Nouveau cikksorozataként indult
 - hatott rá Sant'Elia prófétai-aforisztikus stílusa
 - a szöveg és illusztráció egymást erősítő egysége kapcsán a Blaue Reiter Almanac
 - fényképes "dokumentáció": klasszikus épületek és hákók, repülők, sportkocsik egymás mellett sokkoló összeállításban
 - Paul Valéry: a könyv "egy tökéletes gép az olvasáshoz" (Sant'Elia: "a futurista háznak olyannak kell lennie, mint egy óriási gép" ----- Corbusier: "a ház egy lakógép" (lakásra szolgáló gép))
 - Jean Paulhan író: a kubista festmények "látógépek" (gépek a látáshoz)
 - Corbusier nem csak a házak, hanem az *emberi lélek* mérnöke volt (Danchev)
- válaszul: Theo Van Doesburg kiadja a De Stijl manifestóját Toward a Collective Construction
- Oud szerint nem építészetről van szó, hanem propagandáról
 - F. L. Wright: jót tette az USA kövér, hamis, gyáva és mesterséges építészetének is a francia "felület és tömeg" iskola hatása. Az egyszerűséggel összekevert szikár, kemény plainness (síkság) az egyszerűség felfrissítő minőségével is rendelkezik. - egyfajta reklamáció, hogy az "új" nem amerikában jelenik meg először, amerika nem veszi észre önmagában a régi világot (Towards a New Architecture, 1928)

Érvelés

A mérnök esztétikája és az építész egymással szembe helyezve mérnök:

- gazdaságosság elvei alapján
- általános törvények szerint
- harmóniát ér el

építész:

- a formák rendezéséből hozza létre a saját elméje tiszta teremtése révén a rendet
- a formákkal intenzíven hat az érzékekre, plasztikus érzelmeket provokál
- a kapcsolatokkal, melyeket létrehoz mély rezdüléseket vált ki belőlünk
- olyan rend szabályát adja, amelyről úgy érezzük, a világgal összhangban van
- meghatározza az elménk és szívünk különféle mozdulatait
- és ekkor érzékeljük a szépséget

3 emlékeztető az építészeknek

Tömeg:

A szemünk arra hivatott, hogy formákat lássunk a fényben.

- egyszerű formák - ma már nem ilyen az építészet - a mérnök jó, mert geometrikus formákat használ, amik szépek

Felület:

- a tömeget veszi körbe, megosztja, egyedivé teszi

- a mai építészek félnek a felületek geometrikus elemeitől- pedig ez oldja meg a modern építés nagy problémáit

- a mérnökök impesszív plasztikus tényeket hoznak létre

Terv:

- létrehozza a rendet

- jövő problémái, a kollektív szükségletek új terv létrehozását szorgalmazzák

- a modern élet szorgalmazza egy új terv létrehozását a házhoz és a városhoz

